

DOI 10.31558/2307-2318.2024.2.12

УДК 332.8

JELClassification: O2, O4, R3

Якушев О.В.

кандидат економічних наук, доцент, докторант,
доцент кафедри соціального забезпечення,
Черкаський державний технологічний університет
ORCID 0000-0002-0699-1795
e-mail: aleksandro@i.ua

Білан Є.В.

Здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
спеціальності 073 Менеджмент,
Херсонський національний технічний університет
ORCID 0009-0005-4217-7298
e-mail: s4542257@kntu.net.ua

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ПОСТКОНФЛІКТНОЇ ЕКОНОМІКИ

Управління діяльністю будівельних підприємств в умовах постконфліктної економіки потребує особливої уваги, особливо враховуючи різноманіття викликів і обмежень, що супроводжують відновлення економіки після конфлікту. Зокрема, це включає управління ресурсами, ризиками, інноваціями та стратегіями, спрямованими на підтримку сталого розвитку та соціального відновлення. Дане дослідження спрямоване на визначення особливостей управління діяльністю будівельних підприємств і виокремлення викликів, які гальмують процеси ефективного управління в цій галузі. В ході дослідження були використані різні методи наукового пізнання, а саме: системний підхід, аналогія та індукція, узагальнення, синтез, аналіз. З'ясовано, що через бойові дії сума прямих збитків від зруйнованої інфраструктури продовжує зростати, і наразі житлові будинки та інфраструктура займають перші місця серед зруйнованих об'єктів. В ході дослідження було систематизовано основні характерні риси сучасного будівельного ринку України, а саме: значні пошкодження інфраструктури, зміщення акценту на відновлення, недостатність фінансових ресурсів, залежність від міжнародної допомоги та іноземних інвестицій, посилення ролі держави у відновлювальних процесах, зменшення попиту на комерційну нерухомість, брак кваліфікованих кадрів, зміни у логістиці й постачанні матеріалів, високий рівень ризиків, пов'язаних з безпекою та економічною нестабільністю. Окрім цього в ході дослідження було з'ясовано, що в умовах постконфліктної економіки управління будівельними підприємствами стикається з викликами, такими як дефіцит кадрів, скорочення внутрішнього ринку будівельних матеріалів, зростання собівартості проектів тощо. Ефективне стратегічне планування й гнучкість у розв'язанні проблем стають головними чинниками для успішного функціонування в умовах надзвичайних обставин.

Ключові слова: збитки, пошкодження, інфраструктурні об'єкти, менеджмент, кваліфікований персонал, відновлення

Рис. 1, Табл. 1, Літ. 13.

Yakushev O.V.

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Doctoral Student,
Associate Professor of the Department of Social Welfare,
Cherkasy State Technological University, Cherkasy,
ORCID 0000-0002-0699-1795
e-mail: aleksandro@i.ua

Bilan Y.V.

Recipient of the third (educational-scientific) level of higher education,
specialty 073 Management,
Kherson National Technical University
ORCID 0009-0005-4217-7298
e-mail: s4542257@kntu.net.ua

FEATURES OF MANAGING THE ACTIVITIES OF CONSTRUCTION ENTERPRISES IN THE POST-CONFLICT ECONOMY

Managing the operations of construction companies in post-conflict economies requires special attention, especially in the face of the various challenges and constraints that accompany economic recovery from conflict. In particular, this includes managing resources, risks, innovation and strategies to support sustainable development and social recovery. This study is aimed at identifying the specifics of managing the activities of construction companies and highlighting the challenges that hinder the processes of effective management in this industry. In the course of the research, various methods of scientific knowledge, such as analysis, synthesis, generalisation, induction, analogy and a systematic approach, were used to study the main characteristics of the construction market and the challenges that hinder these processes. It is found that due to the hostilities, the amount of direct damage from the destroyed infrastructure continues to grow, and currently residential buildings and infrastructure are in the first place among the destroyed objects. In the course of the study, the author systematised the main characteristics of the modern construction market of Ukraine, namely: significant damage to infrastructure, a shift in focus to recovery, insufficient financial resources, dependence on international assistance and foreign investment, strengthening of the role of the state in recovery processes, decreased demand for commercial real estate, lack of qualified personnel, changes in logistics and supply of materials, high level of risks associated with security and economic instability. In addition, the study found that in a post-conflict economy, the management of construction companies faces challenges such as a shortage of staff, a shrinking domestic market for construction materials, rising project costs, etc. Effective strategic planning and flexibility in solving problems are becoming the main factors for successful functioning in emergency circumstances.

Key words: losses, damages, infrastructure facilities, management, qualified personnel, restoration

Постановка проблеми. В умовах сьогодення будівельна галузь є однією з ключових складових економіки будь-якої країни. Ця галузь здатна забезпечувати інфраструктурний розвиток і створювати робочі місця – ці фактори сприяють економічному зростанню. В умовах війни та постконфліктного періоду ця галузь стає ще важливішою, адже відновлення зруйнованих об'єктів, відбудова житла і створення нових інфраструктурних проєктів є нагальними потребами суспільства. Україна, яка зараз перебуває у стані тривалої та виснажливої війни, зіштовхується з серйозними викликами у сфері будівництва. Зруйновані міста, пошкоджені об'єкти критичної інфраструктури, велика кількість внутрішньо переміщених осіб – все це потребує

активних дій з боку як держави, так і приватного сектору. У таких умовах управління будівельними підприємствами набуває особливого значення адже ефективне управління суттєво впливає на швидкість і якість відновлювальних процесів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На даний час в наукових джерелах існує чимало напрацювань різними науковцями щодо проблематики в сфері управління діяльністю підприємства, зокрема у будівельній галузі. Проте, найбільш ґрунтовно провели дослідження даного питання наступні науковці. Подвальна Г.В. і Бочко О.Ю. провели наукове дослідження з управління персоналом на будівельних підприємствах в умовах цифровізації, де автори проаналізували основні підходи і виявили ключові проблеми, які виникають у зв'язку з цифровою трансформацією [1]. Автори Івахненко І.С. і Чурило М. М. в своєму науковому дослідженні вивчали саме інноваційний вектор перебудови системи управління будівельним підприємством. Вони досліджували нові підходи та стратегії, спрямовані на покращення управління в цій галузі [2]. Наливайко Т. розглядала сферу праці в будівництві через призму управління персоналом і виявила різні аспекти та особливості, які впливають на ефективність управління людськими ресурсами у будівельній галузі [3]. Шатрова І. А. та ін. досліджували окремі аспекти планування діяльності будівельних підприємств. У своїй роботі автори детально розглянули питання планування й організації будівельних процесів [4]. Автор Салоїд Н. В. аналізувала шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин, акцентуючи увагу на оптимізації внутрішніх процесів і використанні сучасних стратегій управління ресурсами [5]. Поколенко В. О. та Полькін К. К. досліджували особливості інноваційного вектору розвитку управління діяльністю будівельних підприємств. Автори з'ясували, щоб досягти наближення кількісних та якісних показників розвитку відчизняного будівництва до стандартів ЄС, а також пришвидшити стабілізаційні тенденції на будівельних підприємствах – необхідно забезпечити розвиток іновацій в будівельному секторі [6].

Таким чином, незважаючи на значну кількість досліджень, питання управління діяльністю будівельними підприємствами у повоєнному періоді України залишаються недостатньо досліджуваними та потребують додаткових розвідок і осучаснення.

Формулювання цілей статті. Дослідження спрямоване на висвітлення ключових особливостей управління діяльністю будівельних підприємств в умовах постконфліктної економіки.

Виклад основного матеріалу. Внаслідок бойових дій майже всі галузі економіки значно постраждали. Суму прямих збитків станом на січень 2024 року можна оцінити в \$155 млрд [7]. Ця оцінка враховує втрати інфраструктури, а також втрати завдані Україні через руйнування Каховської ГЕС 6 червня 2023 року (рис. 1).

Через бойові дії сума прямих збитків від зруйнованої інфраструктури продовжує стрімко зростати, адже війна триває та це суттєво впливає на різні сектори економіки. На рис. 1 видно, що житлові будинки та інфраструктура – займають перші місця серед знищених об'єктів. Будівельна галузь зараз має ключове значення як у відновленні житлового фонду, так і у відновленні комерційних, адміністративних і інших інфраструктурних об'єктів, які необхідні для повернення нормального життя та ефективної діяльності на всіх рівнях суспільства.

Сьогодні будівельний ринок України має низку характерних рис, що відображають його поточний стан і специфіку в умовах війни та економічних викликів. Аби краще розуміти особливості управління на будівельних підприємствах, в таблиці 1 систематизовано основні риси сучасного будівельного ринку України, в яких вони здійснюють свою діяльність.

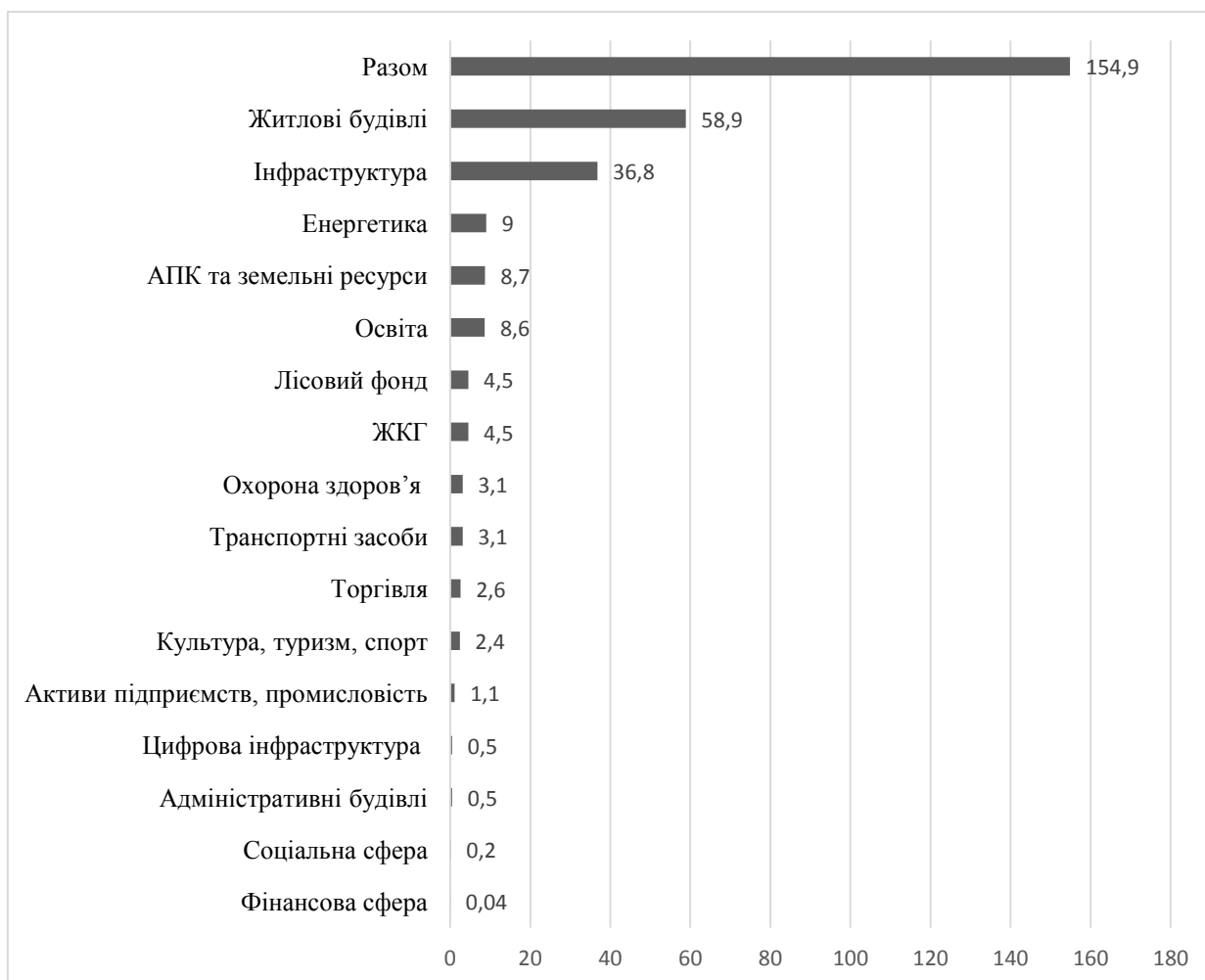

Рис. 1 – Загальна оцінка збитків інфраструктури за галузями на січень 2024 р., млрд. грн.

Джерело: складено автором на основі [7]

Таким чином, вищеназвані риси визначають поточний стан будівельного ринку України та потребують адаптації як від держави, так і від приватних підприємств для ефективного функціонування та розвитку галузі в умовах війни та постконфліктного відновлення.

Слід усвідомлювати, що управління діяльністю сучасних будівельних підприємств здійснюється в умовах певних викликів і успіх у їхньому управлінні полягає в здатності ефективно реагувати на ці виклики.

По-перше, скорочення внутрішнього ринку будівельних матеріалів. Під час повномасштабного вторгнення значна частина українських підприємств була змушена призупинити або обмежити виробництво, деякі підприємства переорієнтувалися на потреби ЗСУ. Будівельні підприємства та інфраструктурні об'єкти постраждали або були зруйновані внаслідок бойових дій. Багато підприємств на півдні та сході країни опинилися у зоні активних бойових дій або тимчасової окупації, що так само стосується елементів логістики, постачальників сировини і комплектуючих. Енергетична криза, зокрема пошкодження інженерної інфраструктури, суттєво вплинула на виробництво будівельних матеріалів. Галузь відчула гострий дефіцит сировини та будівельних матеріалів, таких як скло, металовироби, будівельні суміші, цегла та інше [8].

Таблиця 1 - Основні риси сучасного будівельного ринку України, в яких здійснюють свою діяльність будівельні підприємства

№	Характерні риси	Опис	Вплив на управління діяльністю будівельного підприємства
1	Значні пошкодження інфраструктури	Велика кількість зруйнованих і пошкоджених будівель, включаючи житлові будинки, об'єкти критичної інфраструктури (мости, дороги, лікарні, школи) потребує масштабних відновлювальних робіт.	Потребує швидкої реакції, оперативного планування та перерозподілу ресурсів, пріоритетність відновлення.
2	Зміщення акценту на відновлення	Пріоритетність відновлювальних проектів над новим будівництвом.	Потребує зміни стратегічних пріоритетів і концентрації зусиль на реконструкції замість нового будівництва.
3	Недостатність фінансових ресурсів	Відсутність достатніх коштів для реалізації великих будівельних проектів.	Обмежує масштаб проектів, змушує до суворішого контролю витрат та бюджетування.
4	Залежність від міжнародної допомоги та іноземних інвестицій	В умовах війни і воєнного стану фінансова підтримка з боку міжнародних організацій і іноземних інвесторів забезпечує розвиток будівельного сектору країни.	Збільшує вимоги до прозорості, звітності і відповідності міжнародним стандартам.
5	Посилення ролі держави у відновлювальних процесах	Держава намагається активно втручатися у координацію та підтримку будівельних проектів.	Змінює регуляторне середовище, потребує тісної співпраці з державними органами.
6	Зменшення попиту на комерційну нерухомість	Сьогодні відчувається значне зниження потреби у комерційній нерухомості, що викликане економічними проблемами.	Потребує переорієнтації ринку, впливає на фінансову стратегію та управління активами підприємства.
7	Брак кваліфікованих кадрів	Втрата значної частини кваліфікованих працівників через виїзд за кордон або участь у військових діях.	Знижує продуктивність, ускладнює планування робіт і дотримання термінів.
8	Зміни у логістиці та постачанні матеріалів	Порушення ланцюгів постачання будівельних матеріалів, збільшення витрат на логістику.	Ускладнює планування проектів, підвищує витрати та ризики затримок.
9	Високий рівень ризиків, пов'язаних з безпекою та економічною нестабільністю	Невизначеність і підвищені ризики у сфері безпеки та економіки гальмують подальший розвиток ринку	Потребує впровадження систем управління ризиками та адаптивного планування.

Джерело: складено на основі [1-3;5]

По-друге, складнощі пов'язані з імпортом будівельних матеріалів. Слід наголосити, що переважна частка будівельних матеріалів та сировини була імпортована, однак обсяги імпорту обмежені через практично зупинену портову інфраструктуру. Навіть за умов воєнного стану, уряд прийняв ряд постанов, що спрощують процедури імпорту окремих товарів, але дивлячись на це, багато сировини

залишаються поза переліками. Крім того, відбувається імпортозаміщення та реструктуризація логістичних зв'язків після заборони товарів з росії та Білорусі, які раніше домінували у багатьох секторах, таких як ринок скловати та бітуму.

По-третє, нестача кадрів у будівельній галузі. Будівельна галузь відчуває негативні наслідки через результат еміграції та мобілізації населення. Частина організацій припинили або скоротили свою діяльність, що призвело до дефіциту кадрів, який відчувають практично всі учасники ринку. Це викликає значне навантаження на будівельну сферу та примушує підприємства конкурувати за кадри, використовуючи різні способи мотивації такі як: фінансові умови, соціальні пакети, страхування. Слід також зауважити, що дефіцит кадрів буде поглиблюватися як у короткостроковій, так і в довгостроковій перспективах. Після завершення конфлікту в Україні зросте потреба у набагато більшій кількості будівельників. Попит на відновлення пошкоджених міст і селищ, оновлення житлового фонду, промислових споруд та інфраструктурних об'єктів буде величезним, і навіть повернення військових з фронту малоімовірно, що зможе задовольнити такий різкий попит. Очевидно, що найбільш активний будівельний бум очікується у перший рік після завершення війни. Це також стимулюватиме розвиток інших секторів, оскільки кожне створене робоче місце в будівництві створює 6-7 нових робочих місць у прилеглих галузях [9].

В четвертих, зростання собівартості будівництва. Зростання собівартості будівництва обумовлене низкою чинників, зокрема, дороговизною ресурсів у контексті їх дефіциту. Це стосується як вартості будівельних матеріалів, так і людських ресурсів. Додатковими чинками є коливання валютного курсу, зростання вартості паливно-мастильних матеріалів, енергетична криза, припинення товарного і комерційного кредитування, а також включення постачальниками додаткових ризиків у вартість. Реструктуризація логістики також має вплив на загальну собівартість будівництва. Велика кількість учасників ринку стверджують, що витрати на будівельні роботи зросли в декілька разів порівняно з попередніми періодами. Крім того, вимоги з цивільного захисту, зокрема, влаштування сховищ і укриттів у складі будівельних об'єктів також значно впливає на вартість будівництва [8].

По-п'яте, покупна спроможність населення в значній мірі зменшилася, адже багато людей втратили доходи або зазнали фінансових труднощів, що призвело до того, що багато потенційних покупців навіть при наявності фінансових ресурсів вагаються інвестувати в нерухомість, обираючи вичікувальну позицію. Як наслідок, платоспроможний попит на житлову нерухомість істотно знизився, що значно відображається на динаміці ринку [10]. Однак, не зважаючи на це, внутрішня міграція в Україні викликала певний попит на житлову нерухомість, особливо з боку внутрішньо переміщених осіб [11], які шукають нове житло через зміну місця проживання. Також слід додати, що, на жаль, більшість з цієї категорії населення не має достатніх фінансових ресурсів для придбання власного житла, що ускладнює ситуацію на ринку. Державна програма пільгової іпотеки «Оселя», запущена урядом, поки що не має суттєвого впливу на відновлення активності на ринку нерухомості через обмежені обсяги кредитування та загальну економічну нестабільність. Для вирішення викликів які спричиняє постконфліктна економіка, держава повинна створювати сприятливий інвестиційний клімат, який би привертав як внутрішні, так і зовнішні інвестиції. Зменшення бюрократичних перешкод та спрощення процедур для інвесторів сприятиме прискоренню відновлення [12].

Висновки. Управління діяльністю сучасних будівельних підприємств сьогодні здійснюється в умовах серйозних викликів. Зазначені труднощі включають скорочення внутрішнього ринку будівельних матеріалів, проблеми імпорту, дефіцит кадрів у будівельній галузі, зростання собівартості будівництва та зменшення покупної

спроможності населення. Ефективне управління в таких умовах полягає в здатності швидко реагувати на виклики, забезпечуючи стабільність виробництва, вчасні поставки матеріалів і мобілізацію робочої сили [13]. Додатково, управління має бути гнучким і адаптивним до змін у політичному, економічному та соціальному середовищі, що визначає успіх підприємства в умовах кризи та нестабільності.

Подальші дослідження в цьому напрямі можуть включати аналіз впливу політичних, економічних і соціокультурних чинників на стратегічне управління будівельними підприємствами в постконфліктній економіці. Такий підхід дасть змогу глибше зрозуміти взаємозв'язки між управлінськими рішеннями та зовнішнім середовищем у контексті відновлення та розвитку галузі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Подвальна Г. В., Бочко О. Ю. Управління персоналом будівельних підприємств в умовах цифровізації: основні підходи та проблеми. Наукові записки Львівського університету бізнесу та права, 2020. (24). <https://nzlubp.org.ua/index.php/journal/article/view/238>
2. Івахненко І. С., Чурило М. М. Інноваційний вектор перебудови системи управління будівельним підприємством. Ефективна економіка, 2022. <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2022.9.13>
3. Наливайко Т. Сфера праці в будівництві в контексті управління персоналом: аналітика та особливості. Економічний дискурс, 2021. (3), 28–37. <https://doi.org/10.36742/2410-0919-2020-3-3>
4. Шатрова І. А., Демидова О. О., Ємельянова О. М., Савенко В. І., Ворническу О. Окремі аспекти планування діяльності будівельного підприємства. Наука та освіта: зб. пр. XVIII Міжнар. наук. конф., 04–11 січня 2024 р., м. Хайдусобосло, Угорщина. Хмельницький : ПП Заколотний М.І., 2023. С. 47-51.
5. Салод Н. В. Управління персоналом підприємств будівельної галузі. Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин. 2021. Том 2 № 47, 33–39. [https://doi.org/10.32347/2707-501x.2021.47\(2\).33-39](https://doi.org/10.32347/2707-501x.2021.47(2).33-39)
6. Поколенко В. О., Полькін К. К. Особливості інноваційного вектору розвитку управління будівельним підприємством. Маркетингові стратегії, підприємство і торгівля: сучасний стан, напрямки розвитку: III Міжнародна науково-практична інтернетконференція. Київський національний університет будівництва і архітектури. (с. 114-117). <http://www.ndekc.lviv.ua/pdf/28.pdf#page=114>
7. Звіт Київської школи економіки (KSE). Загальна сума збитків, завдана інфраструктурі України, зросла до майже \$155 млрд - оцінка KSE Institute станом на січень 2024 року. 2024 <https://kse.ua/ua/about-the-school/news/zagalna-suma-zbitkiv-zavdana-infrastrukturi-ukrayini-zrosla-do-mayzhe-155-mlrd-otsinka-kse-institute-stanom-na-sichen-2024-roku/>
8. Жужа М. Тенденції в будівельній галузі під час воєнного стану. Як війна впливає на будівельну галузь. 2023. <https://clcgroupp.com.ua/blog/tendencziyi-v-budivelnij-galuzi-pid-chas-voyennogo-stanu/>
9. Настич І. Нестача рук для відбудови: що відбувається на ринку праці в будівельній сфері. 2023. <https://propertytimes.com.ua/management/nestacha-ruk-dlya-vidbudovi-scho-vidbuvaetsya-na-rinku-pratsi-v-budivelnij-sferi>
10. Кривдик М., Алексієнко, О. Особливості управління стратегічним розвитком підприємств будівельної галузі в умовах кризи. Development Service Industry Management, 2023. (3), 127–133. [https://doi.org/10.31891/dsim-2023-3\(20\)](https://doi.org/10.31891/dsim-2023-3(20))
11. Якушев О.В., Самара Н.С. Проблеми соціального захисту внутрішньо переміщених

- осіб в Україні. Модернізація економіки: сучасні реалії, прогнозні сценарії та перспективи розвитку: Матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Херсон – м. Хмельницький, 01-02 черв. 2022 р.). Херсон: Видавництво ФОП Вишемирський В.С., 2022. С. 84-86.
12. Якушева О.В., Білан Є.В. Аспекти управління діяльністю будівельних компаній в умовах постконфліктної економіки: досвід Грузії. Міжгалузеві бізнес-інтеграції у сфері виробництва товарів і послуг: матеріали Всеукраїнської наук.-практ. Інтернет-конф. здобувачів вищої освіти і молодих вчених (28 листопада 2023 р., м. Хмельницький, м. Херсон) / за ред. Р.М. Набоки. – Херсон: Книжкове видавництво ФОП Вишемирський В.С., 2023. – С. 42 – 44.
13. Проданова, Л. В., Буряк, Є. В., & Якушев, О. В. (2020). Теоретико-методологічні основи визначення та оцінки концентрації ресурсів територій в умовах розбудови інтеграційних процесів. Вісник Черкаського університету. Серія: Економічні науки. Черкаси: ЧНУ, 169-178.

REFERENCES

1. Podvalna, H. V., & Bochko, O. Yu. (2020). Upravlinnia personalom budivelnykh pidpriemstv v umovakh tsyfrovizatsii: osnovni pidkhody ta problemy [Personnel management at construction enterprises in the conditions of digitalization: main approaches and issues]. *Naukovi zapysky Lvivskoho universytetu biznesu ta prava*, (24). Retrieved from <https://nzlubp.org.ua/index.php/journal/article/view/238> (in Ukrainian)
2. Ivakhnenko, I. S., & Churylo, M. M. (2022). Innovatsiinyi vektor perebudovi systemy upravlinnia budivelnym pidpriemstvom [Innovative vector of rebuilding the management system of construction enterprises]. *Efektivna ekonomika*. <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2022.9.13> (in Ukrainian)
3. Nalyvaiko, T. (2021). Sfera pratsi v budivnytstvi v konteksti upravlinnia personalom: analitika ta osoblyvosti [Labor sphere in construction in the context of personnel management: analytics and specifics]. *Ekonomichniy diskurs*, (3), 28–37. <https://doi.org/10.36742/2410-0919-2020-3-3> (in Ukrainian)
4. Shatrova, I. A., Demidova, O. O., Yemelianova, O. M., Savenko, V. I., & Vornichesku, O. (2023). Okremi aspekty planuvannya diialnosti budivelnogo pidpriemstva [Separate aspects of planning the activity of a construction enterprise]. In *Nauka ta osvita: zbirnyk prats' XVIII Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi internetkonferentsii*, 04–11 sichnia 2024 roku, m. Khaidusoboslo, Uhorschyna (pp. 47-51). (in Ukrainian)
5. Saloid, N. V. (2021). Upravlinnia personalom pidpriemstv budivelnoi haluzi: shliakhy pidvyshchennia efektyvnosti budivnytstva v umovakh formuvannia rynkovykh vidnosyn [Personnel management in the construction industry: ways to increase construction efficiency in market relations formation]. *Shliakhy pidvyshchennia efektyvnosti budivnytstva v umovakh formuvannia rynkovykh vidnosyn*, 2(47), 33–39. [https://doi.org/10.32347/2707-501x.2021.47\(2\).33-39](https://doi.org/10.32347/2707-501x.2021.47(2).33-39) (in Ukrainian)
6. Pokolenko, V. O., & Polkin, K. K. Osoblyvosti innovatsiinoho vektora rozvytku upravlinnia budivelnym pidpriemstvom [Features of the innovation vector of development of construction enterprise management]. *Marketynhovi strategii, pidpriemnytstvo i torhivlia: suchasnyi stan, napriamky rozvytku: III Mizhnarodna naukovo-praktychna internetkonferentsiia*, Kyivskiy natsionalnyi universytet budivnytstva i arkhitektury (pp. 114-117). Retrieved from <http://www.ndekc.lviv.ua/pdf/28.pdf#page=114> (in Ukrainian)
7. KSE Institute. (2024). Zahalna suma zbytkiv, zavdana infrastrukturi Ukrainy, zrosla do maizhe \$155 mlrd - otsinka KSE Institute stanom na sichen 2024 roku [Total damage inflicted on Ukraine's infrastructure has risen to nearly \$155 billion – assessment by the

- KSE Institute as of January 2024]. Retrieved from <https://kse.ua/ua/about-the-school/news/zagalna-suma-zbitkiv-zavdana-infrastrukturi-ukrayini-zrosla-do-mayzhe-155-mlrd-otsinka-kse-institute-stanom-na-sichen-2024-roku/> (in Ukrainian)
8. Zhuzha, M. (2023). Tendenciyi v budivel'niy haluzi pid chas voyennogo stanu. Yak viyna vplyvaye na budivel'nu haluz' [Trends in the construction industry during wartime: How war affects the construction sector]. Retrieved from <https://clcgroupp.com.ua/blog/tendenciyyi-v-budivelnij-galuzi-pid-chas-voyennogo-stanu/>
 9. Nastich, I. (2023). Nestacha ruk dlya vidbudovi: scho vidbuvayetsya na rynku pratsi v budivel'niy sferi [Labor shortage for reconstruction: What's happening in the construction labor market]. Retrieved from https://propertytimes.com.ua/management/nestacha_ruk_dlya_vidbudovi_scho_vidbuvaetsya_na_rinku_pratsi_v_budivelniy_sferi
 10. Kryvyk, M., & Aleksiienko, O. (2023). Osoblyvosti upravlinnia stratehichnym rozvytkom pidpriemstv budivelnoi haluzi v umovakh kryzy [The special features of the management of strategic development of a building stock in the orifice]. *Development Service Industry Management*, (3), 127–133. [https://doi.org/10.31891/dsim-2023-3\(20\)](https://doi.org/10.31891/dsim-2023-3(20))
 11. Yakushev, O.V., Samara, N.S. Issues of social protection of internally displaced persons in Ukraine. Modernization of the economy: current realities, forecast scenarios, and development prospects: Materials of the IV International Scientific and Practical Conference (Kherson – Khmelnytskyi, June 1-2, 2022). Kherson: Publishing House of FOP Vyshemyrskyi V.S., 2022. P. 84-86.
 12. Yakusheva O.V., Bilan Y.V. Aspects of Managing the Activities of Construction Companies in a Post-Conflict Economy: The Experience of Georgia. *Intersectoral Business Integrations in the Sphere of Goods and Services Production: Proceedings of the All-Ukrainian Scientific and Practical Online Conference for Higher Education Applicants and Young Scientists (November 28, 2023, Khmelnytskyi, Kherson)/edited by R.M. Naboka.* – Kherson: Book Publishing House FOP Vyshemyrskyi V.S., 2023. – P. 42 – 44.
 13. Prodanova L., Buriak Ye., Yakushev O. (2020). Theoretical and methodological bases of determining and estimating the concentration of resources of territories in the conditions of development of integration processes. *Visnyk Cherkas'koho universytetu. Seriya: Ekonomichni nauky* [Bulletin of Cherkasy University. Series: Economic Sciences], 2, 169–178